

Diagnoosista toimintakykyyn – ICF:n käyttöönotto Eskoossa

Virva Malinen

Saila Salo

7.12.2016

Projektin lähtökohdat

- Moniammattillinen Asiantuntijapalvelu
- Tavoite: kokonaisvaltainen kuva asiakkaan tuen tarpeista, arjen haasteista ja kuntoutustarpeista
- Lähtökohtana asiakaslähtöisyys: halu kuulla asiakasta ja tuottaa hänen tarvitsemiaan palveluita
- Moniammatillisuus on etu, mutta myös haaste:

Projektin lähtökohdat

- Asiakkaalla usein monenlaisia haasteita ja tuen tarpeita yhtä aikaa: kuinka luoda yhteinen näkemys siitä, millaista tukea asiakas ja hänen läheisensä eniten tarvitsevat?
- → **tarve yhteiselle kielelle**
- Tietoa osataan kerätä laaja-alaisesti, mutta miten se kootaan kokonaisuudeksi?
- → **tarve hahmottaa kokonaiskuva**
- Kuinka siirtyä taitojen ja taitopuutosten tarkastelusta toimintakyvyn ja osallisuuden arvioimiseen?
- → **uusien, toimintakykyä ja osallistumista mittaavien työkalujen tarve**

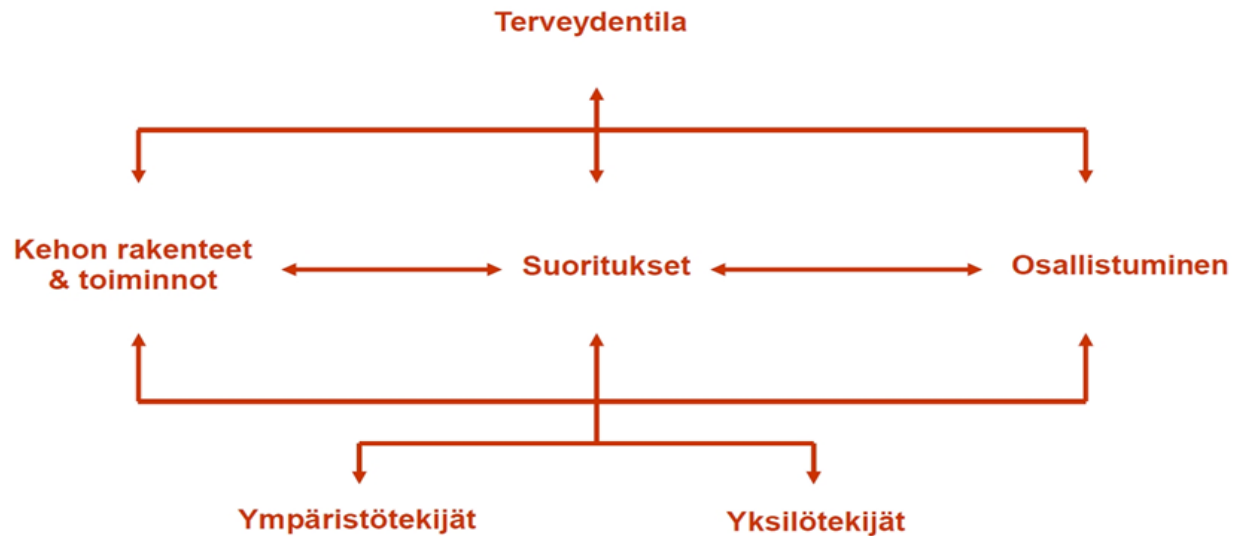
Projektin lähtökohdat

- ICF tarjoaa yhtenäisen, kansainvälisesti sovitun tavan kuvata toiminnallista terveydentilaa ja terveyteen liittyvää toimintakykyä.
- Pyrkimys kuvata ihmistä on kokonaisvaltainen
- ICF-viitekehys on mukana Kelan kuntoutuksen standardeissa, Kela odottaa sen käyttöä kuntoutuksen suunnittelussa
- THL pyrkii edistämään ICF:n valtakunnallista käyttöä
- Eskoossa ICF:ää ei ole systemaattisesti hyödynnetty

ICF viitekehys

ICF:n avulla toiminta- kyky ja sen rajoitteet voidaan kuvata moniulotteisena, vuorovaikutuksellisena ja muuttuvana tilana, joka koostuu lääketieteellisen terveydentilan, kontekstuaalisen yksilön ja ympäristötekijöiden yhteisvaikutuksesta.

ICF-luokituksen osa-alueiden vuorovaikutussuhteet

ICF-viitekehys

- Helpottaa tutkijoiden arviointityötä ja vaikuttavuuden mittaamista
- Ohjaa päätöksentekoa
- Helpottaa kommunikaatiota
- Tarjoaa suuntaviivoja kuntoutukselle

Luokitusjärjestelmä

- Kolmiportainen luokitus, jonka alimmalla tasolla on 1424 erilaista koodia.
- Lisäksi tarkentimia, joilla voidaan ilmaista
  - vajavuuden sijaintia, määrää, suuruutta tai luonnetta
  - suorituskykyä ja -tasoa
  - edistäviä ja rajoittavia tekijöitä

Osa	Osa-alue	Määritelmä
1 Toimintakyky ja toiminta-rajoitteet	Suoritukset ja osallistuminen	Suoritus on tehtävä tai toimi, jonka yksilö toteuttaa. Se edustaa toimintakyvyn yksilölähtöistä näkökulmaa. Osallistuminen on osallisuutta elämän tilanteisiin. Se edustaa toimintakyvyn yhteisöllistä näkökulmaa.
	Ruumiin/kehon toiminnot	Elinjärjestelmien fysiologiset toiminnot (joihin luetaan myös psykologiset toiminnot)
	Ruumiin rakenteet	Ruumiin anatomiset osat, kuten elimet, raajat ja niiden rakenteet
2 Kontekstuaaliset tekijät	Ympäristötekijät	Fyysinen, sosiaalinen ja asenneympäristö, jossa ihmiset elävät ja asuvat. Nämä tekijät ovat yksilön ulkopuolella.
	Yksilötekijät	Muodostavat yksilön elämän ja elämisen tietyn taustan, joka ei kuulu yksilön lääketieteelliseen tai toiminnalliseen terveydentilaan (mm. sukupuoli, ikä, elämäntavat, luonteenomaiset käytös- piirteet)

ICF työmenetelmänä

- Voidaan käyttää mm:
  - Toimintakyvyn kuvaamisessa, mittaamisessa ja muutosten seuraamisessa
  - Arvioinnin muistilistana
  - Rakenteellisen kirjaamisen tukena
  - Terveys- ja hoitosuunnitelmassa
  - Kuntoutus-, palvelu- ja opetussuunnitelmassa
- Voi tarjota yhteisen kielen eri ammattilaisille ja asiakkaalle
- Tekee näkyväksi kuntoutustarpeen ja auttaa kuntoutuksen tavoitteiden asettamisessa

ICF eri ammattialoilla

- ICF:ää on käytetty muun muuassa seuraavilla aloilla:
  - Toimintaterapia
  - Fysioterapia
  - Puheterapia
  - Psykiatria
- Suomessa ICF:n käyttö on suhteellisen vähäistä, etenkin hoitotyössä

ICF kehitysvammaatyössä

- ICF tarjoaa tarkoituksenmukaisen viitekehyksen lääketieteellisen, käyttäytymiseen liittyvän ja sosiaalialan työhön liittyvän toiminnan yhdistämiseen kehitysvammaisten ihmisten palveluissa (Buntinx ym., 2010).
- ICF-malli tarjoaa erinomaisen pohjan, kun tehdään vaikeavammaiselle lapselle kokonaisvaltainen kuntoutussuunnitelma (Pärnä, ym., 2011).
- ICF tuo lisäarvoa liikuntavammaisten lasten ja nuorten hoitotyöhön (Kynnys-Pehkonen, 2016).

ICF:n heikkouksia

- ICF:ään liittyy myös ominaisuuksia, jotka hankaloittavat sen käyttöä
- Näitä ovat mm.:
  - Koodit ovat osin päällekkäisiä ja epätarkkoja
  - Tarkenteiden käyttäminen haasteellista, niille ei ole standardeja → ei korvaa perinteisiä mittareita
  - Yksilötekijöitä (mm. yksilön arvot, tavoitteet ja kokemus omista kyvyistään) ei ole luokiteltu
  - ICF ei huomioi kehitystä
  - ICF ei kuvaa elämänlaatua
- ICF:ää on myös käytetty liian laajasti tai virheellisesti
- Käytännön työssä ICF on usein koettu monimutkaiseksi ja siksi vaikeasti kliiniseen työhön sovellettavaksi

ICF:n käyttöönotto ja juurruttaminen

- ICF:n käyttö edellyttää aktiivista panosta, uusien ajattelu- ja toimintatapojen omaksumista sekä jatkuvaa arviointia
- ICF:n juurruttaminen käytännön toimintatavaksi on nähty haasteelliseksi
- Kliinisiä käyttösovelluksia kehitetään jatkuvasti, mutta vain niistä harva on päätenyt vakiintuneeseen käyttöön
- Suomessa ICF tunnetaan nimenä, mutta koetaan usein irralliseksi omasta työstä ja hankalaksi käyttää

Keinoja edistää ICF:n juurtumista

- Tutkimusta siitä, miten juurruttaa ICF käytännön työhön, on vain vähän
- Keinoja edistää juurtumista voivat olla esimerkiksi:
  - Hyötyjen tunnistaminen ja tarve muutokseen
  - Konkreettiset esimerkit hyvistä käyttökokemuksista
  - Koulutus, vertaistuki ja mentorointi, soveltavaa ja käytännön muutokseen tähtäävää toimintaa
  - Johdon sitoutuminen
  - Työntekijät mukana oman työnsä kehittämisessä

Projektin tarkoitus

- Projektityömme tarkoituksena on tuoda ja juurruttaa ICF Asiantuntijapalveluihin kaikille työntekijöille yhteiseksi, käyttöön vakiintuneeksi työkaluksi
- Tavoitteena on ottaa ICF käyttöön aluksi Asiantuntijapalveluissa, jonka jälkeen sitä lähdetään laajentamaan koko kuntayhtymän käyttöön asiantuntijoiden tukemana

Projektin eteneminen

- Keväällä 2016 aiheen valinta ja perehtyminen ICF:ään (kirjallisuus, erilaiset työkalut)
- Syyskuussa päivän mittainen koulutus asiantuntijoille ja esimiehille
- Asiantuntijoiden keskustelutilaisuus koulutuksen jälkeen (mm. oppimiskahvila ja SWOT-analyysi)

Vahvuuksia	Heikkouksia
<p>Hyvä työväline ensikäynneille Vähentää päällekkäistä työtä Tuo hyvin esiin ympäristötekijät Koodit ymmärretään samalla tavalla – yhteinen kieli vähentää tulkintoja Tehostaa ammattiryhmien yhteistyötä Sopii hyvin uuteen kehitysvammalakiin</p>	<p>Aikaa vievä, työläs, raskas, jäykkä Liikaa materiaalia ja koodeja Mittarien puute Kuka pitää yllä juurruttamista? Sote-uudistuksen vaikutus? Asialle ei anneta tarpeeksi aikaa Tarvitaan täsmäkoulutusta</p>
Mahdollisuuksia	Riskejä
<p>Auttaa jäsentämään omaa työtä Moniammattillisuus vahvistuu Voisi tarjota työkaluja työhön Työntekijöiden motivaatio lisääntyy Perheiden parempi kohtaaminen Voidaan asettaa asiakkaille selkeämmät ja arjessa näkyvät tavoitteet Selkeä pohja Eskoon palvelutuotteille</p>	<p>Lisää työtä, aika on asiakastyöstä pois Menetelmää käytetään menetelmän vuoksi, asiakas ja hänen sanomansa unohtuu/sille ei jää aikaa Ei nähdä enää ihmistä ja kokonaisuutta Käyttöönotto on pitkä prosessi – kiinnostus lopahtaa, aika ja voimavarat eivät riitä kehittämiseen</p>

- SWOT-analyysissä heikkouksia ja riskejä löydettiin määrällisesti enemmän kuin vahvuuksia ja mahdollisuuksia
- Erityisesti huolettivat asiakkaan kohtaaminen ja työmäärän lisääntyminen
- Yleinen suhtautuminen ICF:ään oli kuitenkin pääsääntöisesti myönteinen
- Keskustelusta nousi esiin kolmenlaista myönteistä suhtautumista:
  - ICF:n hyöty omalle työlle
  - ICF opeteltava, koska sen käyttö tulee yleistymään Suomessa
  - Ei vielä tiedetty, miten ICF vaikuttaa omaan työhön, mutta siinä nähtiin enemmän mahdollisuuksia kuin vahvuuksia

Aikaa vievä prosessi

- Käytännön kokeiluja ei ole vielä lähdetty tekemään työryhmätasolla
- Muutamia yksittäisiä kokeiluja on ollut
- Projekti jatkuu hankkeen jälkeenkin – sille on annettava reilusti aikaa
- Juurtumisen takaamiseksi haluamme pitää koko henkilökunnan mukana toiminnan kehittämisessä → työ isossa ryhmässä on aikaa vievää
- Työtä tehdään perustyön ohella

Mitä jatkossa

- Tavoitteena asiakaslähtöisyyden parantaminen yhteistä kieltä ja ajattelutapaa kehittämällä → sitouttaa myös henkilökuntaa
- Koulutuksen jatkaminen ja vertaisopiskelun/tutoroinnin kehittäminen
- Henkilökunnan toiveiden kuuleminen
- Työn vetämiselle vastuuhenkilöt/työryhmät
- Johto on sitoutunut prosessiin (ICF mainittu myös Eskoon talousarviossa)

Osa laajempaa hanketta

- Muut yhtä aikaa käynnissä olevat muutoshankkeet voivat vaikuttaa negatiivisesti muutostyön onnistumiseen → työn ajoittaminen
- Yksi tavoitteista on sitoa ICF:n käyttöönotto käyttäytymisanalyysiin yhdistämällä nämä kaksi näkökulmaa toimivaksi kokonaisuudeksi
- Vaatii molempien lähestymistapojen hyvää hallintaa, jotta niiden yhdisteleminen olisi sujuvaa ja luontevaa

Opettelu jatkuu!

Lähteitä

Álvarez, Ana Sabela (2012) The Application of the International Classification of Functioning, Disability, and Health in Psychiatry: Possible Reasons for the Lack of Implementation. *American J Phys Med Rehabil* 91, 69–73.

Buntinx, Wil. H. E. & Robert L. Schalock (2010). Models of Disability, Quality of Life, and Individualized Supports: Implications for Professional Practice in Intellectual Disability. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities* 7, 283–294.

Kynnös-Pehkonen, Suvi (2016). *ICF:n juurruttaminen liikuntavammaisten lasten ja nuorten hoitotyöhön*. Integroitu kirjallisuuskatsaus. Julkaisemation oppinnäytetyö. Hoitotyön tutkinto-ohjelma, Oulun ammattikorkeakoulu.

Lääkärilehti (2015) Kela suosittaa toimintakyvyn ICF-luokituksen laajempaa käyttöä. Verkojulkaisu. Osoitteessa <http://www.laakarilehti.fi/ajassa/ajankohtaista/kela-suositaa-toimintakyvyn-icf-luokituksen-laajempaa-kayttoa/>

Paltamaa & Perttinen (toim.). *Toimintakyvyn arviointi. ICF teoriasta käytäntöön*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 137

Pärnä, Katariina, Mari Saarinen, Nina Mellenius & Päivi Antikainen (2011). ICF ja perhekuntoutuksen arviointi. *Kuntoutus* 3, 12–21.

Rantakömi-Stansfield, Suvi. & Anna Valtamo (2014). *Kuntoutuslaitosten moniammatillisten työryhmien käsityksiä ICF-luokituksesta*. Fenomenografinen tutkimus. Julkaisematon terveystieteiden pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

World Health Organization (2014). Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus. 7. painos.